

Vrijeme za bajku u prvom razredu

Mojca Debeljak¹

Osnovna škola „Orehek“, Kranj, Slovenija

mojca.debeljak@osorehek.si

Sažetak

Čitanje je privlačno jer nam otkriva nove svjetove, budi maštu, dočarava različite osjećaje, važno za razvoj, učenje, jačanje međusobnih veza. Kako približiti knjige i čitanje djeci koja još ne čitaju, koja su na početku svog životnog puta i u kojima se isprepliću mnoštvo različitih emocija, s kojima se nisu uvijek u stanju nositi? Sama sam se odlučila to učiniti pomoću čitanja slikovnica i takozvane „školske biblioterapije“.

Ključne riječi: čitanje, djeca, emocije, školska biblioterapija.

Summary

Reading is very attractive, it opens new world, stirs imagination, conjures different feelings... It is also very important for personal development, study, strengthening mutual bonds... And how can we draw nearer the books and reading to children who do not read yet, who have just started living and who have many different emotions they cannot always cope with? I have decided to help them through picture books and so called »school bibliotherapy«.

Keywords: reading, children, emotions, school bibliotherapy.

1 Mojca Debeljak je univ. dipl. bibl. u Osnovnoj školi „Orehek“, Kranj, Slovenija.

1. Uvod

U našoj školi čitanje je jedna od poslijepodnevnih aktivnosti. Učenici koji već znaju čitati po završetku svojih domaćih zadaća svoje vrijeme posvete čitanju. Na taj način omogućuje mir i tišinu kolegama iz razreda koji još nisu završili svoju domaću zadaću, a prije svega vježbaju čitanje i razumijevanje pročitanog. Pri tome imaju na raspolaganju svoje knjige, udžbenike, lektiru, literaturu, časopise, popularne znanstvene knjige, sve iz kutka za knjige ili iz školske knjižnice.

2. Čitanje i „posljedice“ čitanja

Čitanje potiče maštu i domišljatost, a s glavnim junacima doživljavamo uzbudljive događaje ili učimo o temi koja nas posebno zanima. Istovremeno, bez prisile učimo nove podatke koji se tako lakše utisnu u naše sjećanje. Osim toga, razvijamo pamćenje, održavamo koncentraciju i osnažujemo usredotočenost. Čitanje nam pomaže obogatiti rječnik, što poboljšava našu sposobnost pisanja i izražavanja. Sve u svemu, to također dobro utječe na naše samopoštovanje. Jačanje empatije također je jedna od „posljedica“ čitanja, što je posebno važno za mlađu djecu, jer su u ranoj razvojnoj fazi (prema Piagetu), egocentrični i nisu u stanju razlikovati vlastitu perspektivu od perspektive drugih. Kroz heroje iz knjiga, međutim, svi, djeca i odrasli, jačamo vlastitu empatiju, suosjećanje i osjećaj za bližnje.

Bajke utječu na djetetov razvoj osobnosti, kao i na njegovo učenje kasnije u životu. Pomažu im da upoznaju različite emocije i lakše se nose sa svojim osjećajima i problemima. Kada djeca tijekom dana dožive stresnu situaciju, slušanje bajki omogućuje im da zaborave na nju i prepuste se fantaziji i opuste.

3. Djeca i biblioterapija

Pojam biblioterapija potječe od dviju grčkih riječi; *biblion*, što znači knjiga, te *therapein*, što znači izliječiti². Općenito se dijeli na čitateljsku i interaktivnu. Čitateljska biblioterapija je raširenija. Ovom metodom svatko sam rješava različite osobne probleme koji su za njega aktualni u određenom trenutku. Čitač je neovisan u procesu terapije, a knjiga mu je terapeutkinja i savjetnica.

Djeca imaju manje iskustva s čitanjem, slabiju koncentraciju i manje bogatstvo riječi, pa se ova vrsta biblioterapije razlikuje od biblioterapije za odrasle. Za izvođenje je važna

2 Reščič Rihar, T.; J. Urbanija. Biblioterapija. Ljubljana; Filozofska fakulteta: Oddelek za bibliotekarstvo, 1999. Str. 11.

dob djece, jer se u predškolskom uzrastu, kada dijete još ne zna čitati, koriste prvenstveno audiovizualna pomagala. Važne su ilustracije koje izazivaju pozitivne, ali i negativne osjećaje. Ilustracije moraju biti živahne, kako bi privukle djetetovu pažnju. Potrebno je uzeti u obzir višekratno čitanje naglas, odnosno pripovijedanje. Aktivnost bi trebala biti kratka, jer je i djetetova pozornost kratka. Istinite priče treba iznijeti izravno, ali vrlo pažljivo. Prikladan uvod u biblioterapiju je terapija igrama, gdje se dijete može igrati s bilo kojom igračkom u sobi, i međusobno pripovijedanje, gdje priču prvo ispriča dijete, a zatim terapeut. On priči dodaje nove aspekte i rješenja, koja dijete mora prepoznati³.

Svako čitanje ne predstavlja biblioterapiju, no bi li naše čitanje u produženom boravku moglo biti nazvano nekom vrstom biblioterapije? Prema Burkeljci⁴ „školska biblioterapija“ namijenjena je prvenstveno rješavanju manjih problema i osobnom razvoju, a ne rješavanju teških situacija, stoga je važno da si ne postavljamo previsoke ciljeve. Iako stručnjaci vjeruju da u školi ne postoji biblioterapija ili biblioprevencija, iskustvo pokazuje da se ona može dogoditi spontano, kada se dijete prepusti događajima, kada se uživi u postupke junaka iz knjige, kada je opušteno i prihvaćeno, kada vjeruje svom mentoru, naravno, s pretpostavkom da mentor sam doživljava književnost kao ljekovitu, prema njoj ima osobni odnos te da i sam osobno raste i razvija se.

4. Vrijeme je za bajku u skupini Marsovci

Moja znanja s područja knjižničarstva, didaktike i obrazovanja potaknula su me na razmišljanje o tome da se određene emocije koje se javljaju kod djece mogu riješiti pomoću priča.

Naša skupina s produženim boravkom broji 16 djece. Djeca su ljubazna, ali i živahna, što znači da među njima postoje i nesuglasice koje uzrokuju loše raspoloženje i stanje u skupini. Jedan od načina kako učenicima predstaviti problem svakako je bajka. Bajke s radošću slušaju.

Budući da se nalazimo u područnoj školi i da je naša knjižnica prostorno mala, mada ima velik izbor dobrih knjiga, naše se aktivnosti odvijaju ili u učionici ili na školskom igralištu. Vrijeme za bajku je vrijeme kojemu se posvetimo svaki dan nakon ručka, kada su puni trbušići i kada se djeca trebaju smiriti prije novih izazova. Priče koje čitam ili pričam vrlo su različite. Izbor je tematski: godišnja doba, praznici, odnosi – obitelj, prijateljstvo, ekologija, higijena, a sama sam usredotočena na to da se djeca poistovjećuju sa sadržajem i slušaju bajku sa zanimanjem. Pri tome pazim da djeca razumiju svaku riječ iz teksta koji čitam, jer će ih samo takve knjige kasnije još više približiti svijetu čitanja i tako će radije vježbati čitanje.

3 Rešičič Rihar, T., Urbanija, J. Nav. dj., str. 60.-61.

4 Burkeljca, S. Knjige nam pomagajo živeti: izkušnje z biblioterapijo v šoli. // Šolska knjižnica 4(2011), 243-248.

Kada djeca čuju melodiju Pinka Panthera, znaju da je to najava za smirenost i bajku. Okupljaju se na podu (u krug), te sjede ili leže (slika 1). Na kraju bajke većina djece leži i želi čuti još koju. I sama sjednem na jedan od dječjih stolaca, kako bi ilustracije bile djeci jasno vidljive. Pri čitanju, a ponekad i pri pripovijedanju, oponašam glasove junaka iz bajke, što djeci dodatno povećava pozornost.

Slika 1. Slušanje bajke

Nakon čitanja, bajci obično posvetimo nekoliko minuta, kako bismo ponovno pregledali ilustracije; po potrebi prepričamo radnju (obično djeca to čine sama, bez mog vodstva) i prenesemo je u naš život. Pri tome djeca zaista uživaju, jer imaju priliku podijeliti sve osjećaje i događaje koji su im se dogodili. Istovremeno dijete također jača svoje strpljenje i slušanje, jer mora pričekati da mu kolega ispriča svoje iskustvo. Na taj način učenici međusobno razmjenjuju mišljenja, iskustva, stavove. Tako si pomažu pomoću širega uvida u svoje probleme ili im se ukaže na način na koji ih mogu riješiti. Čineći to, dijete također vidi da nije samo u svojim mislima, da se i druga djeca ponekad osjećaju kao i ono, da su i druga djeca zadovoljna s istim stvarima ili imaju iste probleme. Dijete tako zna da je sve što osjeća normalno, a posljedično tome i lakše izražava svoje osjećaje. Upoznajući junake u bajkama uči i kako reagirati u određenim situacijama.

5. Reproduciranje

Predstaviti ću dvije aktivnosti koje smo dodatno izveli, osim slušanja priče i razgovora. Tema koja ih povezuje je prijateljstvo, međusobno nadmetanje, te ljutnja, odnosno stres.

Često se među djecom pojavljivalo nadmetanje; tko će biti prvi u redu, tko će prvi odabrati određenu igračku (iako ponekad samo zbog zadirkivanja kolega iz razreda), tko će biti pobjednik u društvenoj igri, tko će prvi napraviti domaću zadaću (unatoč mogućem popravljanju i ponovnom pisanju). Slikovnica Charise Neugebauer pod naslovom *Pobijedit ću!* (slika 2) učinila mi se prikladnom knjigom za rješavanje ovih problema! Priča je o Rokiju, koji uvijek želi pobijediti. Njegov prijatelj Hypohampri pokazao mu je kako je važno ne samo biti prvi, već su važne i druge stvari, kao što su pomoć potrebitima i prijateljstvo.

Slika 2. Slikovnica o prijateljstvu

Poruka priče je jasna. Ponovno smo razgovarali i učenici su znali projicirati Fera u naše školske situacije. Uslijedilo je izrađivanje antistresne loptice (slika 5) koju svaki učenik ima na svom znaku. Naučili smo vježbe s lopticom, koje također s vremena na vrijeme ponavljamo. Loptica se pokazala vrlo učinkovitom i korisnom jer je djeca uzimaju u ruke, bilo za igru ili za opuštanje.

Slika 4. Slikovnica o kontroli ljutnje

Slika 5. Antistresna loptica

6. Zaključak

Opuštajući i pozitivan tekst s porukom zasigurno donosi rezultate koji se odražavaju na raspoloženje, razmišljanje, svijest. Isto tako važan je pristup problemu, prvenstveno kod djece. Svjesna sam da je to dug proces i da ne treba tražiti brza rješenja. Djecu je potrebno stalno osvješčivati, podsjećati ih, te im predstavljati postupke (također putem priče) koji su teže prihvatljivi u društvu ili to uopće nisu. Sigurna sam da će naše vrijeme, volja i energija zasigurno donijeti uspjeh. Djeca u prvom razredu na početku su razdoblja opismenjavanja i knjige su u ovom procesu važne, korisne, možda čak i presudne. Zato ih je ispravno pokazati djeci onako kao što zaslužuju. Kao što Burkeljca kaže: „Knjige nam pomažu živjeti.“⁵

7. Literatura

Rešič Rihar, T.; J. Urbanija. Biblioterapija. Ljubljana; Filozofska fakulteta: Oddelek za bibliotekarstvo, 1999.

Burkeljca, S. Knjige nam pomagajo živeti: izkušnje z biblioterapijo v šoli. // Šolska knjižnica 4(2011), 243-248

5 Burkeljca, S. Nav. dj., str. 247.